ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS
KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW 17, 2010
https://doi.org/10.18778/0860-6587.17.05

Iwona Słaby-Góral
Uniwersytet Łódzki

Kursy języka polskiego jako obcego w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1998–2008

W ciągu ostatnich 10 lat (wskazanych w tytule) Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego prowadziło szereg kursów języka polskiego jako obcego (jpjo), ucząc ponad pięć tysięcy studentów-cudzoziemców (5272[1]). W liczbie tej prawie cztery tysiące osób (3934) to cudzoziemcy przygotowywani do studiów wyższych w języku polskim.

Ponieważ ogólna liczba (dane statystyczne z około pięćdziesięciu lat) wykształconych (zarówno językowo, jak i poprzez tzw. wyrównywanie wiedzy szkolnej w zakresie potrzebnych do podjęcia studiów wyższych w Polsce przedmiotów związanych z wybranym przez cudzoziemca kierunkiem, w którym miał zamiar się kształcić) przez Studium cudzoziemców wynosi około dwudziestu tysięcy osób (19758[2]), z czego ponad piętnaście tysięcy (15410) to osoby, które studia (w języku polskim) na polskich wyższych uczelniach podjęły i ukończyły[3], łatwo zauważyć, że ostatnie dziesięciolecie było okresem rozkwitu i statystycznie wyróżnia się w pięćdziesięcioleciu naszej placówki.

Łatwo zauważyć również, że łódzkie Studium kształci głównie cudzoziemców chcących studiować w Polsce po polsku.

[1] Za udostępnienie mi danych statystycznych, zawartych w tekście opracowania i w tabeli końcowej, pragnę serdecznie podziękować pani mgr Katarzynie Gasztycht – wieloletniej kierowniczce Sekcji Studenckiej SJPdC UŁ, dzięki uprzejmości której udało mi się owe dane zebrać i zamieścić w prezentowanym tutaj wystąpieniu konferencyjnym.

[2] Dokładnych danych statystycznych z lat 1952–1958, kiedy Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców funkcjonowało poza Uniwersytetem Łódzkim, nie mamy; szacunkowa liczba wykształconych wtedy cudzoziemców waha się między 700 a 1200 osobami.

[3] Jest to prawie 80% kształconych w łódzkim Studium cudzoziemców.

Specyfika tzw. językowych studiów przygotowawczych w SJPdC UŁ polega na założeniu (wypływającym z wieloletnich doświadczeń), że niemal każdego cudzoziemca, chcącego studiować w Polsce po polsku, można do tego przygotować w ciągu 9 miesięcy, czyli dwóch semestrów nauki. Aby odbierał (z korzyścią dla siebie) wiedzę przekazywaną w polskich wyższych uczelniach, w Studium Uniwersytetu Łódzkiego w ciągu tzw. zerowego roku akademickiego uczy się go języka polskiego i tzw. przedmiotów kierunkowych, czyli matematyki, fizyki, chemii, biologii, historii, filozofii, geografii, literatury polskiej i innych[4] po polsku. Programy przedmiotów ułożone są tak, by wprowadzając polskie słownictwo i typowe dla języka nauki struktury gramatyczne, utrwalić i powtórzyć jednocześnie materiał znany studentowi ze szkoły średniej. Wysiłek włożony w takie nauczanie i trudności z niego wynikające są duże, gdyż:

1) kilkuset cudzoziemców, przygotowywanych w łódzkim Studium w każdym roku akademickim, to wielojęzyczne zbiorowisko ludzkie zróżnicowane pod względem narodowości, wieku, charakteru, wykształcenia, kultury, poziomu wiedzy wyniesionej ze szkoły średniej[5] oraz zainteresowań i przyszłych kierunków studiów; często także uczący się nie znają żadnego języka pośredniego, mają też bardzo zróżnicowane możliwości percepcyjne;

2) podział na tzw. grupy dydaktyczne uwzględnia przede wszystkim[6] stopień zaawansowania językowego w momencie przyjazdu do Polski, kierunek dalszych studiów w polskich uczelniach (czyli ogólne i specjalistyczne potrzeby językowe) oraz czasem (nie zawsze) język rodzimy lub urzędowy, którym posługuje się cudzoziemiec podejmujący naukę. Stąd typowe grupy tworzone w Studium to:

[4] Ponieważ dobór przedmiotów nauczania (prowadzonych przez specjalistów: biologów, chemików, fizyków, matematyków, historyków itd., uczących jednocześnie przedmiotu i języka polskiego, potrzebnego do nauczanego przez nich przedmiotu) zależy od kierunku dalszych studiów w Polsce uczącego się, szerzej realizowane są niektóre działy przedmiotów dydaktycznych, np. statystyka, logika, botanika, anatomia, a także w toku nauczania wprowadzane są (tym razem już przez polonistów, wykształconych we wprowadzaniu języka polskiego specjalistycznego) tzw. korpusy leksykalne: ekonomiczne, prawnicze, humanistyczne, medyczne, techniczne, które przeszły do słownictwa ogólnego i znajdują się w użyciu przeciętnego Polaka o średnim wykształceniu.

[5] Wymagane przez polskie MNiSzW do podjęcia studiów wyższych w Polsce przez cudzoziemca świadectwo maturalne wydane w jego kraju oraz poświadczenie, że w danym kraju uprawnia ono do studiów wyższych na wybranym przez absolwenta – maturzystę cudzoziemskiej szkoły średniej – kierunku nie oznacza, że jego wiedza odpowiada wiedzy przeciętnego polskiego maturzysty. Różnice programowe w wielu krajach są tak duże, że niejednokrotnie wykładowca musi nauczać również samego przedmiotu, by wyrównać braki w zakresie wiedzy merytorycznej.

[6] Istnieją też tzw. względy pozadydaktyczne, głównie finansowe, lokalowe, administracyjne, które pozwalają na utworzenie z kilkuset słuchaczy zaledwie kilkudziesięciu grup dydaktycznych, z założenia jednak nie większych niż piętnastoosobowe.

- tzw. zaawansowane polonijne (cudzoziemcy polskiego pochodzenia dobrze władający językiem polskim ogólnym, nieznający jednak jego odmian specjalistycznych)[7],
- tzw. niezaawansowane polonijne (cudzoziemcy polskiego pochodzenia posługujący się słabo językiem polskim, pełnym interferencji, często archaicznym)[8],
- tzw. grupy słowiańskie, uczone języka polskiego od podstaw,
- grupy o wysokim stopniu zaawansowania w jednym z języków nowożytnych (oddzielne dla każdego z tych języków), uczone języka polskiego od podstaw,
- tzw. grupy wielonarodowościowe, nieznające żadnego języka (bądź znające bardzo słabo) poza rodzimym, uczone języka polskiego od podstaw.

Po dokonaniu takiego wstępnego podziału należy jeszcze umieścić przyszłych słuchaczy w odpowiedniej grupie, tzw. kierunkowej (humanistycznej, prawniczej, ekonomicznej, medycznej, paramedycznej[9], politechnicznej), zgodnej z wybranym kierunkiem przyszłych studiów.

Żaden z opisanych typów słuchacza nie jest filologiem. Dla filologów, niezależnie od tego, czy są pochodzenia polskiego, z krajów słowiańskich, czy z innych obszarów językowych tworzy się osobne grupy, dzielone już tylko ze względu na stopień zaawansowania znajomości języka polskiego.

Z oczywistych względów (chęć uczenia się języka polskiego od podstaw, nieznajomość żadnego z możliwych języków pośrednich, nieznajomość żadnego systemu gramatycznego – nawet własnego języka, częste braki w przygotowaniu merytorycznym do wybranych studiów, wynikające z różnic programowych, odmienności kultur, trudności okresu adaptacji do nowych warunków klimatycznych, życiowych i odmiennego systemu nauczania[10]) oraz z kilkudziesięcioletnich doświadczeń nauczycieli SJPdC UŁ wynika, że organizacja procesu dydaktycznego (glottodydaktycznego) w grupach wielonarodowościowych[11],

[7] Do takich grup dołączani są również cudzoziemcy, którzy nie mają polskiego pochodzenia, jednak ich stopień zaawansowania językowego (w zakresie języka ogólnego) określa się jako B2/C1.

[8] Do takich grup dołącza się często Słowian o podobnym stopniu zaawansowania językowego.

[9] Tworzone są grupy m.in. weterynaryjne, rolnicze, biotechnologiczne, psychologiczne itp.

[10] Chodzi tu przede wszystkim o czas rozpoczynania i kończenia codziennych zajęć, ich długość (często studenci z krajów arabskich, afrykańskich czy latynoamerykańskich nie są w stanie siedzieć 6, 7 godzin dziennie) oraz czas przeznaczony na naukę samodzielną. Przyzwyczajenie do sjesty czy nocnych posiłków nie pozwala im na organizację pracy, przystosowaną do polskich warunków.

[11] Zdarzają się grupy studentów, złożone z kilkunastu osób, z których każda posługuje się innym językiem (np. chińskim, wietnamskim, mongolskim, laotańskim, perskim, arabskim lub hiszpańskim w kilku odmianach, albańskim, suahili), jest w innym wieku (od 17-letniego maturzysty z Ułan Bator po 36-letniego afrykanera z Windhuk), ma inną wiedzę, usposobienie, styl pracy.

uczonych od podstaw jest najtrudniejsza i musi wykorzystywać specyficzną metodykę nauczania.

Dodatkową trudność sprawia różny czas przyjazdu studentów, co wiąże się z organizacją semestrów i sesji egzaminacyjnych w co najmniej trzech różnych terminach[12] i powoduje często niemożność wspólnej pracy (utrwalania poznanego materiału bez pomocy nauczyciela) dla osób z jednego kraju czy też obszaru językowego, które jednak rozpoczęły naukę w innych terminach, więc nie mogą współpracować ze sobą i wzajemnie sobie pomagać, gdyż znalazły się w różnych grupach dydaktycznych.

Aspekty te, wiążące się ze specyficznym nauczaniem jpjo w toku językowych studiów przygotowawczych nakładają na nauczyciela języka dodatkowe obowiązki:

1) wykształcenia u uczącego się świadomości, że język polski jest jeden[13], że te same zjawiska językowe funkcjonują w różnych odmianach języka i są jedynie inaczej „wypełnione" leksykalnie, czyli, że proces uczenia się języka polskiego trwa przez cały okres nauki w SJPdC UŁ, niezależnie od tego, czy w danym momencie prowadzone są zajęcia z matematyki, chemii itp. (każdego innego, obowiązującego w grupie dydaktycznej, przedmiotu);

2) ścisłego współdziałania, tzw. koordynacji metodologicznej[14] wszystkich nauczycieli, pracujących z tą samą grupą dydaktyczną, niezależnie od faktycznego przedmiotu, którego uczą, czyli od przekazywania informacji merytorycznych.

Powiązanie metodyki nauczania przedmiotu nauki z metodyką nauczania jpjo w ramach tego przedmiotu oraz z metodyką nauczania jpjo w zakresie języka ogólnego w ramach przedmiotu „język polski" wymaga ustaleń (oprócz wcześniejszych – programowych, wynikających ze wspólnej organizacji całego procesu dydaktycznego), dotyczących:

- typu wprowadzanych zjawisk z zakresu gramatyki,
- czasu ich wprowadzania,
- używanego nazewnictwa w zakresie gramatyki,
- formy zapisu poszczególnych części mowy.

[12] Pierwszy semestr dla studentów zaczynających naukę na początku października kończy się w połowie lutego, drugi w czerwcu, odpowiednio przesunięte są terminy dla studentów zaczynających naukę w listopadzie czy grudniu.

[13] Studenci często w czasie zajęć z tzw. przedmiotów kierunkowych zaczynają operować jakimś dziwnym „metajęzykiem", nie uwzględniają żadnych wiadomości z dziedziny fleksji czy składni języka polskiego, zdobytych w czasie uczenia się przedmiotu „język polski".

[14] Temu zagadnieniu poświęcona była jedna z międzynarodowych konferencji naukowych, zorganizowanych w Studium. Materiały pokonferencyjne zostały opublikowane w 7–8 tomie „Kształcenia polonistycznego cudzoziemców" (*Nauczanie języka specjalistycznego*, red. B. Ostromęcka-Frączak, S. Gogolewski, L. Sikorski, B. Rakowski, UŁ, Łódź 1996).

W zakresie dydaktyki ustala się obowiązujące programy nauczania. Najogólniej – według programów nauczania języka polskiego w Studium – materiał przekazywany przez uczącego dzieli się na kursy (co wydaje się określeniem metodycznym, w odróżnieniu od określenia organizacyjnego „semestr").

W semestrze pierwszym (ok. 4,5 miesiąca) uczący poloniści realizują dwa kursy. Kurs pierwszy – wstępny – daje studentowi ogólne pojęcie o polskim systemie gramatycznym (fonetyczno-fonologicznym, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zasady wymowy bez relacji z pismem, opozycje fonologiczne typu: *być*|*bić*|*pić* oraz fleksyjnym – gdzie wstępnie pokazane zostają rodzaje, liczby i przypadki rzeczownika; rodzaje liczby pojedynczej, rodzaj niemęsko-osobowy przymiotnika, zaimka i liczebnika porządkowego oraz liczebniki główne; osoby, liczby, rodzaje i czasy czasownika – by ukazać ogólny system języka i zasygnalizować różnice formalno-strukturalne, np.: *matka*|*do matki*|*matkę* przy ich tożsamości semantycznej).

Kurs ten daje również studentowi możliwość opanowania w jak najkrótszym czasie posługiwania się prostym językiem w najczęściej spotykanych sytuacjach komunikacyjnych (w sklepie, u lekarza itp.), co wiąże się z prezentacją określonej leksyki dnia codziennego i składni zdania pojedynczego.

Kurs drugi – podstawowy – daje studentowi podstawową znajomość polskiego systemu fonetycznego i fleksyjnego, a także pewnych zjawisk z zakresu morfologii i składni. Słownictwo wprowadzone w tym okresie dostosowane jest również do tematyki „życie codzienne", ale ma już lekkie ukierunkowanie specjalistyczne. Kurs ten daje studentowi możliwość swobodnego porozumiewania się we wszystkich sytuacjach dnia codziennego, w mowie i piśmie.

W semestrze drugim nauczyciele poloniści realizują materiał tzw. kursu trzeciego – rozszerzająco-kierunkującego (ok. 4,5 miesiąca). Tematyka dotyczy tutaj zagadnień specjalistycznych oraz problemów, związanych z podstawowymi dziedzinami życia Polaków, ich historią itp. (tzw. blok tematyczny – „Polska"). Zagadnienia gramatyczne, opanowane w tym kursie, obejmują te elementy fleksji i morfologii, które nie zostały wyjaśnione podczas realizacji programu kursu drugiego (np. formy bezosobowe *-no*, *-to*, *się*, elementy składni zdania złożonego, synonimię składniową itd.).

Po zrealizowaniu kursu trzeciego student powinien opanować leksykę związaną z kierunkiem jego przyszłych studiów i z tzw. „wiedzą ogó1ną"; powinien umieć konstruować pełne wypowiedzi pod względem gramatycznym i logicznym. Stopień zaawansowania językowego określa się na tym etapie jako B2/C1 w języku ogólnym powiązanym z językiem specjalistycznym zależnym od kierunku przyszłych studiów uczącego się.

W nieco krótszym czasie (o sześć pierwszych tygodni) wykładowca przedmiotu kierunkowego realizuje program nauczania oparty na programach obowiązujących w polskich szkołach średnich, uwzględniając dodatkowo następujące założenia:

1) nauczenie cudzoziemców polskiego słownictwa specjalistycznego;
2) zapoznanie ich z podstawowymi czynnościami laboratoryjnymi;
3) powtórzenie przedmiotu w zakresie szkoły średniej w celu uzupełnienia tych działów, których studenci nie znają, ponieważ programy nauczania w ich krajach nie uwzględniały danych zagadnień.

Celem takiego nauczania jest doprowadzenie cudzoziemca do językowego (a także merytorycznego) poziomu przeciętnego polskiego maturzysty.

Łódzkie Studium prowadzi też kursy języka polskiego niezwiązane z językowymi studiami przygotowawczymi, dla innego typu słuchaczy (ludzi chcących podjąć w Polsce pracę, zająć się tłumaczeniami językowymi, studentów tzw. Europejskich Programów Wymiany Międzynarodowej – Socrates/Erasmus, Commenius, Campus Europae itp. lub po prostu takich, którzy założyli z Polkami lub Polakami rodziny czy też są z jakichś innych względów zainteresowani językiem polskim i polską kulturą[15]). Czas trwania takich kursów i proces dydaktyczny, który się w nich odbywa, zależy od potrzeb uczących się; celem nauczania jest doprowadzenie studentów uczących się jpjo do takiego stopnia zaawansowania językowego, jakiego sobie życzą (począwszy od A1, skończywszy na C2).

Dokumentacja kursów i zbieranie danych statystycznych należą do niektórych obowiązków tzw. Sekcji Studenckiej SJPdC UŁ. Dane dotyczące krajów pochodzenia studentów łódzkiego Studium oraz ich liczby w opisywanych przeze mnie latach przedstawiam w tab. 1.

Tabela 1. Kraj pochodzenia oraz liczba studentów w latach 1998–2008

Kraj	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Afganistan	1	2	–	–	–	–	–	–	–	–
Albania	8	17	17	16	8	17	17	15	8	17
Algieria	1	3	–	–	–	–	–	–	–	–
Angola	4	1	1	1	2	–	1	–	9	8
Argentyna	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Armenia	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Austria	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Azerbejdżan	1	7	2	1	3	7	–	–	–	–
Belgia	5	1	3	–	4	–	1	7	3	1

[15] Są to np. cudzoziemcy chcący podjąć w Polsce studia, ale w języku angielskim, więc interesuje ich tylko nauka języka polskiego ogólnego, by mogli porozumiewać się w codziennych sytuacjach komunikacyjnych.

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Benin	1	7	1	6	5	–	–	–	–	–
Białoruś	70	64	78	49	23	17	37	32	42	60
Bośnia i Hercegowina	7	3	3	2	–	–	–	–	–	–
Brazylia	3	7	2	3	1	–	–	6	1	3
Bułgaria	15	9	6	16	6	10	–	–	3	6
Chile	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Chiny	19	16	16	16	17	13	10	8	13	41
Chorwacja	1	2	1	1	–	–	–	–	–	–
Cypr	2	–	1	1	–	–	–	1	1	4
Czechy	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Dominikana	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Dowe	1	–	1	–	1	1	–	–	6	2
Egipt	1	1	1	1	1	5	–	1	1	1
Ekwador	2	2	–	–	1	–	–	–	–	–
Estonia	1	1	2	3	1	1	–	1	7	–
Etiopia	2	1	–	–	–	1	–	–	1	1
Filipiny	1	7	1	7	1	7	–	1	7	7
Finlandia	4	1	10	–	1	9	–	–	4	6
Francja	9	1	9	10	–	11	23	15	35	28
Gabon	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ghana	3	3	1	–	2	2	–	–	1	–
Grecja	2	6	–	7	1	3	–	5	12	13
Gruzja	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Gwinea Bissau	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
Hiszpania	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Holandia	1	3	1	6	4	8	–	–	–	–
Indie	1	1	–	1	1	–	–	–	1	–
Indonezja	1	7	1	7	1	7	–	–	–	–
Irak	1	1	–	2	1	–	5	–	–	–
Iran	2	–	1	–	1	–	1	–	6	12
Irlandia	3	3	–	–	3	3	3	–	9	8
Izrael	2	6	1	7	2	3	1	–	5	3
Japonia	12	12	11	2	6	4	6	1	–	–
Jemen	4	–	1	–	–	–	–	–	–	–
Jordania	6	6	4	4	4	–	3	3	7	10

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Jugosławia	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kamerun	1	7	2	7	9	1	1	7	2	–
Kanada	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Kazachstan	16	26	27	25	26	5	12	20	21	10
Kenia	4	3	5	8	4	9	–	15	16	6
Kirgistan	1	–	–	–	1	–	2	1	–	–
Kolumbia	1	–	–	–	–	–	–	–	16	6
Kongo	5	7	8	1	–	2	9	13	4	4
Korea	6	7	2	2	2	2	2	2	5	5
Kuba	1	2	7	10	–	–	–	–	–	–
Laos	11	–	–	–	–	3	–	–	–	–
Liban	7	4	2	1	–	–	–	2	4	6
Libia	1	2	1	1	1	–	–	2	4	6
Litwa	20	22	24	1	1	1	19	15	19	15
Łotwa	1	–	7	7	–	–	2	5	11	6
Macedonia	4	2	1	1	2	–	7	1	7	11
Madagaskar	1	7	4	1	2	5	7	11	6	–
Malezja	1	1	1	–	–	1	1	1	1	1
Maroko	2	4	1	1	7	–	–	2	1	2
Mauritius	1	–	1	–	–	–	2	1	2	–
Meksyk	1	2	3	4	5	1	8	9	–	–
Mołdawia	7	9	1	6	6	3	–	–	–	–
Mongolia	15	12	10	14	9	–	6	9	12	7
Nepal	1	7	5	7	7	8	9	–	–	–
Niemcy	18	3	–	–	10	9	36	23	38	27
Nigeria	14	6	16	9	5	17	22	10	33	7
Norwegia	2	4	1	1	1	–	–	2	1	2
Oman	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Pakistan	2	2	1	–	–	–	–	–	–	–
Palestyna	10	4	–	–	6	4	3	10	5	8
Peru	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Portugalia	1	–	–	–	–	1	1	1	15	22
Rosja	15	44	5	5	5	14	14	6	11	6
RPA	1	2	1	1	2	1	1	–	–	–
Rumunia	2	2	2	–	–	1	–	2	3	1
Ruanda	2	2	1	2	–	–	–	–	–	–

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Senegal	1	–	1	2	7	7	1	15	–	–
Serbia i Czarnogóra	1	1	1	–	1	1	1	1	3	–
Słowacja	2	–	3	–	2	–	–	–	7	3
Słowenia	1	–	–	–	2	1	–	–	3	6
Sri Lanka	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–
Sudan	2	–	1	–	1	–	–	–	3	1
Syria	9	10	2	2	3	3	8	6	9	1
Szwajcaria	1	–	–	–	–	–	1	2	9	–
Szwecja	3	1	2	3	1	1	1	2	1	–
Tajwan	2	1	–	–	–	–	–	–	5	4
Tanzania	2	1	1	5	4	4	2	2	2	1
Togo	2	–	2	–	3	–	2	2	–	–
Tunezja	3	4	1	1	3	9	17	17	2	1
Turcja	1	–	7	5	4	6	9	–	16	40
Turkmenistan	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Tybet	2	–	–	–	–	–	–	–	–	2
Ukraina	42	50	29	44	12	17	37	13	38	42
USA	2	–	3	3	7	3	–	1	1	7
Uzbekistan	2	6	7	3	1	9	1	–	–	–
Wenezuela	1	1	–	3	–	1	1	–	–	–
Węgry	5	9	5	8	1	6	1	8	3	3
Wielka Brytania	5	12	4	1	4	5	2	–	3	3
Wietnam	45	38	17	33	17	46	22	–	36	14
Włochy	7	–	4	1	2	7	7	–	15	3
Wybrzeże Kości Słoniowej	1	1	–	1	–	–	–	–	–	–
Wyspy Zielonego Przylądka	1	2	–	–	–	–	–	–	–	1
Zambia	2	1	1	–	–	–	–	–	–	2
Zimbabwe	8	–	2	5	–	6	3	–	–	–

Przytoczone dane statystyczne oraz sporządzony przeze mnie opis kursów języka polskiego (zarówno tzw. językowych kursów przygotowawczych na studia wyższe w Polsce po polsku[16], jak i innych kursów języka polskiego jako obcego dla cudzoziemców) pokazują, że zadania stojące przed każdym nauczycielem jpjo w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego są wyjątkowo trudne, ale jednocześnie przysparzają ogromnej satysfakcji i zadowolenia, tym większego, im większe są późniejsze sukcesy uczonych przez nas cudzoziemców.

[16] Jak już pisałam, prawie 80% kształconych przez nas językowo cudzoziemców kończy studia wyższe w Polsce po polsku, niektórzy kontynuują edukację w Polsce (robią doktoraty i habilitacje po polsku), niektórzy zakładają tu rodziny, inni wracają do swoich krajów, pracują zawodowo, niekiedy pełniąc poważne funkcje (ministrów, ambasadorów itp.).